

5. De sidste Esbjergfiskere

Jacob: Som et genfærd bryder kutteren Lyngvig frem af mørket. Skipper står ved roret og spejder nervøst ud over havnemolen i frygt for Fiskerikontrollen. Efter de nye regler er hans last nemlig ulovlig, og i nogles øjne er han nu forbryder. Han forklarer det selv sådan: "En klog mand har engang sagt, at for at være en dygtig fisker, så skal man have fangermentalitet. Hvis så det fiskeri, som fiskeren er dygtig til, bliver gjort ulovligt, så kan han enten begynde at fiske ulovligt, eller han kan gå i stykker. Vi gjorde jo ikke noget, vi syntes var forkert." Sådan beskriver Esbjergfiskeren Jens Andreas Thygesen konsekvenserne af EF's fiskeripolitik i 1970'erne og 80'erne. Virker historien bekendt? I oktober valgte EU's fiskeriministre nemlig at reducere torskekvoten i den vestlige Østersø for 2022 med 88 procent af hensyn til torskebestanden i området. Reduktionen har sat mange fiskere under pres, og flere frygter for deres fremtid.

Velkommen til Forløber. Jeg hedder Jacob Frische, og i dag tager vi afsæt i EU's nylige reduktion af torskekvoten og finder et historisk perspektiv. For det er ikke første gang, at danske fiskere udfordres af kvoter og fiskeregler. I dette afsnit dykker vi ned i historien om Esbjergs fiskerihavn før og efter EF's fiskeripolitik i 1970'erne og 80'erne. Og i den anledning vil jeg også byde velkommen til min gæst. Det er nemlig tidligere museumsinspektør ved Fiskeri- og Søfartsmuseet og nu museumsinspektør ved Sydvestjyske Museer, Søren Byskov. Og Søren, det er jo din bog, "Danmarks Vildeste Fiskereventyr," som vi blandt andet har lånt det indledende citat fra. Og den bog er baseret på din udstilling af samme navn på Fiskeri- og Søfartsmuseet fra 2018, hvor du interviewede over 70 tidligere Esbjerg-fiskere. Så du ved noget om, hvad der rørte sig i og omkring Esbjerg dengang. Så lad os prøve at spole tiden tilbage til før EF og før den fælles fiskeripolitik der fra 70'erne og 80'erne. Hvad er Esbjerg Havn for et sted på det tidspunkt?

Søren: Esbjerg Havn er et sted, der oser langt væk af aktivitet og virkelyst. Det er, hvad man kunne kalde et kraftcenter for dansk havfiskeri på det her tidspunkt. Det er ikke den eneste fiskerihavn i Danmark, men det er langt den største. Og det er dér, hvor alle de store leverandører af hjælpemidler til fiskeri, maskiner og elektronik og den slags ting, de har deres store butikker og deres store centre, fordi det er dér, de fiskere, der virkelig vil frem i skoene, de sejler ud fra. Esbjerg har en hjemmehørende flåde i 1960'erne på 600 kuttere, og dertil skal lægges, at en meget stor del af de øvrige danske nordsøkuttere også landede i Esbjerg. Så det var helt utroligt meget fokuseret omkring Esbjergs fiskerierhverv på det tidspunkt.

Jacob: Og hvad foregår der inde i hovedet på de her fiskere på det her tidspunkt? Hvad er det for et liv?

Søren: Jamen, der er mange penge at tjene, jo. Altså, det det gælder om, at man kommer med der, hvor fisken er ude på havet, og det gælder om at få den gode hyre. Når der er 600 kuttere og plus det løse i en havn, så er det jo alle mulige forskellige slags. Der er topskibe, og der er knap så topskibe. Og der er kamp om de gode hyrer. Men der er også unge mennesker, som i den grad selv gerne vil investere i nye skibe. Og der er fiskere helt ned på et par og tyve år, som investerer i milliondyre stålkuttere og får hjælp fra mere erfarne skippere, fordi der er simpelthen så mange penge at tjene i det her endnu.

Jacob: Det lyder næsten som sådan noget Klondike-guldgraveri. Den fornemmelse, der har ligget der.

Søren: Jamen, det tror jeg også, at man på nogle måder kan sige, der var. Hvis man lige pludselig stod på Esbjerg Havn i 1967, altså hvor det her toppede, så tror jeg ikke, at fiskerne selv ville sige, det var sådan. Men set i bakspejlet, så var det dér, der var frit fiskeri, der var et hav af muligheder for at få en hyre. Men der var selvfølgelig også alle mulige risici. Altså, der var jo folk, der druknede hvert år, og der var folk, der gik konkurs eller var udsat for ulykker og fejlinvesteringer. Så på den måde kan man sige, at hele det, som var fiskerihavnen, hvis det var i dag, så ville man nok tale om en kompetenceklynge, men dengang var der altså ikke ret mange folk med slips og de der smarte businessfolk. Altså, det var folk, hvor de fleste af dem havde kun gået syv år i skole, og øretæverne sad løst, så man kunne stadigvæk give sin kokkedreng et par lussinger, hvis det var sådan, at han ikke gjorde det ordentligt om bord. Og man blev søsyg, og man blev søsyg. Og det lugtede langt væk af fisk og fiskemel. Men der var mange penge i erhvervet her, og det sugede simpelthen folk til fra hele Danmark.

Jacob: Var det også et hårdt liv?

Søren: Ja, det var det. Det var det jo. Man kan sige, det var rigtig mange unge mennesker, som kom til Esbjerg for at prøve at få en hyre, men mange af dem tog altså hjem igen, og især folk, der kom ude fra landet og aldrig havde prøvet at sætte sine ben på

en båd før, opdagede jo, at noget af det første, man erfarer, når man kommer ud på Nordsøen, det er altså søsyge. Og der var nogle, de måtte simpelthen bide i det sure æble og sige, "Vi er nødt til at tage tilbage og blive fodermester i stedet for, fordi vi kan simpelthen ikke tåle det dér liv til søs." Og hvis du så fik en hyre, og du kunne holde søsygen ud, hvis du så var i en kutter og skulle fange rødspætter... Det er mest i sommerhalvåret, og der begynder du altså, lige før solen står op, og du kommer ikke til køjs, før den sidste rødspætte er rensset, og det er altså efter, solen er gået ned. Så hvis du har fået fem timers søvn på en nat, så er det luksus.

Jacob: Så det er måske ikke sådan, man kan sige, det var nemme penge, selvom der var mange penge.

Søren: Nej, det var ikke nemme penge. Altså, hvis du har ligget ud på Doggerbanke i ti dage og arbejdet 18 timer i døgnet og kommer hjem igen, så tror jeg ikke, der er mange landkrabber, der ville misunde dig de ti dages arbejde der. Men et eller andet gjorde, at de folk, der havde stamina til at modstå det - de folk, der var ligeglade med, at det lugtede, og de var søsyge, og det der sprog og den der nogle gange lidt barske arbejdskultur, der kunne være om bord på sådan en kutter. De lugtede ikke så godt, de dér ældre fiskere, når de havde ligget nede i lugaret i det samme tøj i ti dage i træk, og det er måske ikke sådan lige var Rexona, de havde brugt til at gå i bad med... Men hvis du kunne holde alt det dér ud, så stod du altså på kajen som måske 17-årig dreng og fik en hyre, som svarede til fire gange så meget, som dine kammerater havde fået, som var i tømrerlære eller elektrikerlære, eller hvad de var. Og så var du jo konge.

Jacob: Ja, det er klart. Hvordan var forholdene på de dér skibe? Altså, fordi i dag tænker man jo, at der er alskens bekvemmelighedsudstyr med. Var det også situationen i 70'erne?

Søren: Det var det bestemt ikke. Altså i trækutterne... De fleste kan nok huske de dér typiske lyseblå trækuttere, som der var hundredvis og atter hundredvis af i de danske fiskerihavne. Og i sådan en kutter var der jo ude i forenden lugaret, altså der hvor man boede. Der var der et lillebitte rum, et bord med to bænke, hvor der kunne sidde fire mand, og så var der fire køjer. Og de køjer var jo bare skabe. Man lagde sig ind i et skab og sov derinde. Og så var der et lillebitte køkken, altså med to blus eller tre blus, og så kunne du lige kog dine kartofler og stege din rødspætte derinde. Og hvis du skulle

træde af på naturens vegne, jamen så kunne du gøre det ud over rælingen, eller du kunne sætte dig ned i maskinrummet, hvor der var en skidepøs. Og der sad man jo ikke så længe, som hvis det var et toilet. Men et toilet og brus og drikkevand, det var ikke noget, man gik op i. Nogle kutter havde jo helt ned til måske bare 200 liter rent drikkevand med til 14 dage, og det fik kokkedrengen strenge ordre på, "Det må du altså kun bruge til at lave kaffe af. Du skal ikke begynde at børste tænder eller vaske hænder eller noget som helst." Så forholdene var jo helt anderledes, end nogen unge mennesker i dag kunne forestille sig - og faktisk også meget anderledes end en mand i det dér fremspirende velfærdssamfund i 60'erne kunne forestille sig.

Jacob: Og så er det jo ikke sådan, at man bare lige siger, at man tager lige nogle dage og så hjem igen. Altså, Vagn Holm Nielsen siger faktisk i din bog her, "Jeg var væk over 300 dage om året. Når vi lossede, så tog vi én dag hjemme og så afsted igen. Vi sejlede uanset vind og vejr." Altså, det blev jo deres liv. Der var jo ikke meget rundt om det, vel?

Søren: Det er nemlig rigtigt. Og den dér utroligt intense jagt på de gode fangster gjorde jo også, at man var så meget væk hjemmefra, at for det første var man afhængig af at have en kone, som kunne tage sig af alt derhjemme og i det hele taget familie og venner, der kunne støtte op om de familieforhold, der nu var derhjemme, for man var aldrig hjemme. Men for det andet lå du ude på søen, og du var jo ikke alene derude. Som sagt, når der var 600 Esbjergkuttere, så var der jo også mange i Thyborøn og i Hvide Sande og alle mulige andre steder. Så du havde jo et samfund eller et fællesskab til havs, hvor der var nogle, der var makkere med hinanden, og de snakkede sammen over radioen. Og så var det andre, der var makkere med hinanden. Men de var allesammen fælles om at være en anden slags mennesker end de dér landkrabber, der bare havde otte til fire-jobs inde på land. Så den dér fælles arbejdskultur og den dér fælles fandanivoldskhed, som der var til havs, den... Jeg ved ikke, om man kan sige, du blev afhængig af den. Men der var i hvert fald nogle, som i den grad blev en del af det så meget, så det blev betragtet som et afsavn, når man ikke var sammen med sin familie, men at det at man ikke kunne se TV-avisen klokken halv otte hver aften, det var de sgu ligeglade med.

Jacob: Og ude i horisonten der lurer så - det ved jeg ikke, om de var klar over - men EF og fælles regler og fiskeripolitik. Men på det tidspunkt lige før er der så bare frit slag, eller hvordan er situationen der? Kan man hive lige så meget hjem, man har lyst til?

Søren: Ja, for det er jo typisk sådan i fiskeriet... Lige siden de første fiskere fik sat motor i deres båd, så de kunne sejle mere eller mindre derhen, hvor de gerne ville, så har det været sådan, at når én fiskeart dykkede, og der ikke var så meget at fange, så sejlede man et andet sted hen og prøvede måske med noget andet grej at se, om man kunne fange noget andet. Og det havde fiskerne sådan set gjort - det er en lang historie - op igennem hele de første to tredjedele af det 20. århundrede.

Og da vi når op omkring 1970, og vi har denne her enorme fiskerflåde og den teknologiske udvikling med ekkolod og med hydraulik og med radar, og jeg skal komme efter dig, den har bare buldret derudad, så kan man sige, at på et eller andet tidspunkt så render man jo panden mod loftet, fordi Nordsøen og det nordlige Atlanterhav er jo kun så stort, som det nu engang er. Og fisk er jo en vild ressource, som gerne skulle kunne reproducere sig selv. Og så på et eller andet tidspunkt er der jo et loft for, hvor meget man kan udvide fiskeriet. Og det rammer man så der i 70'erne. Og jeg tror - set i bakspejlet, hvis man spørger de gamle fiskere i dag - så var de godt klar over, at det her får en ende på et tidspunkt. Det kan ikke blive ved. Men hvordan den i gåseøjne "ende" skulle finde sted, det vidste man jo ikke. Og den blev grim for mange. Det blev den.

Jacob: Ja. Og lad os så prøve at spole tiden lidt frem til, at pludselig er der kommet de her regler. Danmark indtrådte i EF, og der kommer en fiskeripolitik. Hvad er det, der sker? Hvad er det for en ændring, der sker for fiskerne på Esbjerg og omkring Esbjerg Havn?

Søren: Det første, der sker, er, at det industrifiskeri, som siden 1950'erne har virkelig været det sted, hvor der var flest penge at tjene - og de der, som du nævnte før, der var ude at sejle 300 dage om året, det var industrifiskeri. Det var der, de store penge var, og det var der, man virkelig fangede store mængder af fisk. Og det fiskeri startede op på at fange sild. Og vi andre tænker, at sild er noget, vi spiser på rugbrødsadder. Men de sild, som blev fanget i industrifiskeri, gik til dyrefoder, fiskemel, fiskeolie. Og i 1970'erne var sildebestanden altså virkelig under pres. Det var ikke noget problem for fiskerne i første omgang, fordi når den ene bestand falder ude i Nordsøen, så er der en anden bestand, der stiger. Og det var så den fisk, der hedder brisling, og det ligner lidt sild, og derfor fangede de brisling i stedet for. Men sild er der stadigvæk nogen, der gerne vil have på deres rugbrødsadder.

Så de første regler, der kom, de første begrænsninger, det var, at man forbød fiskeri af

sild til industrifiskeri. "Fint nok," sagde fiskerne, "Det er godt nok noget lort, men vi fanger jo brisling i stedet for, så fred være med det." Men den dér fredning af silden virkede. Så det vil sige, at i 1980'erne var sildebestanden på vej op igen, og der var masser af sild ude i Nordsøen. Men der var ikke så mange brislunger mere. Hvad skulle industrifiskerne så gøre? For det gjorde jo ikke, at de fik lov til at fange sild til industrifiskeri igen. Så i stedet for at holde op med at fange - det var det citat, du startede med at læse op - i stedet for at gå i land og gå i stykker, som Andreas Thygesen siger, så kunne man begynde at fange sild industrifisk igen. Men nu var det bare ulovligt. Så nu var de jo teknisk set forbrydere, når de kom hjem med lasten fuld af sild til industrifiskeri. Og det var det første. Det var der, det startede.

Jacob: Hvad gør det ved mentaliteten blandt fiskerne?

Søren: Det gør jo, at de bliver jo i stedet for at være stolte af det, de kan, og i stedet for ligesom at kaste sig ud i den dér konkurrence om at få den bedste fangst og de højeste priser og al det dér matchrace, som det nogle gange kunne være, når man sejlede ud af havn, så kom man jo til at gå mere op i, "Hvor er Fiskerikontrollen henne i dag? Kan vi undgå at rende ind i en fiskerikontrol, så er det det, der gør, at vi vinder. Så skide være med, om vi får så stor en fangst, men bare vi undgår at blive knaldet." Og det kunne de jo heller ikke lide. De var jo stolte af deres erhverv. Altså, rigtig mange kom fra mission-ske hjem, og der var ikke skyggen af forbryder-DNA i dem. Men det der med, at det, som man var god til, det lige pludselig blev ulovligt, altså man flyttede fodboldbanen, om jeg så må sige, så man lige pludselig spillede oppe på tilskuerpladserne i stedet for. Det var ikke til at få indstillet sin egen mentalitet til det. Så der var rigtig mange, der gik ned med flaget rent psykisk.

Jacob: Ja. Og der er også et citat faktisk i din bog fra en tidligere ansat i Fiskerikontrollen - altså dem, der skulle holde øje med dem - Erik Nielsen. Han siger, "Mange gange gemte de jo silden nede i bunden af lastrummene i industritrawlerne. På den anden side kunne man også få en skjult anmeldelse fra en fisker, for de fiskere, der fiskede efter bogen, var jo sure på dem, der fiskede ulovligt, fordi de lavede nogle nemme penge." Så på den måde bliver der også sået splid mellem fiskerne.

Søren: Det gør der nemlig. Og den splid, den er jo med til at ødelægge arbejdsglæden og ødelægge fællesskabet blandt fiskerne, sådan at der jo hver gang der opstår nogle

diskussioner omkring et eller andet, så på generalforsamlingerne til Fiskeriforeningen så kommer skænderierne jo frit frem. Og i virkeligheden så det dér med at de er nødt til at fiske ulovligt for at overleve, det gør jo også... Jeg ved ikke, om man kan sammenligne det med cykelrytterne, som godt ved, at ham, der vinder Tour de France, han har sgu nok ikke helt rent mel i posen. Altså, de tænkte også, at dem, der havde god økonomi i deres fiskeri, det var dem, der var kolde i røven. Det var dem, der tog chancen. Sagt på en anden måde: Man kunne faktisk ikke have succes i sit fiskeri og så få lov til at være stolt af det, fordi alle folk sagde, "Det er sgu da bare, fordi du snyder, så vandet driver." Så det blev jo en noget mere grumset mentalitet og en grumset arbejdskultur, der blev efter det.

Jacob: Og hvad bliver så konsekvenserne for hele området og hele miljøet der?

Søren: Konsekvens... Det, jeg beskrev før, det var jo så industrifiskerne. Men der skete en parallel udvikling i alle dem, vi kalder konsumfiskerne, altså dem der fanger torsk og rødspætter, som vi bedre kender, fordi torskebestanden i Nordsøen kom også vældig meget under pres, og der opstod præcis det samme med, at der kom kvoter på torsk. Og der var ingen, der kunne leve af at fange det, de måtte fange, og derfor måtte de lave om på deres fangstjournaler og igen krydse fingre for og slå syv kors for sig for, at Fiskerikontrollen ikke stod på kajen, når de kom hjem.

Og det, der skete så, det var jo, at da vi kommer op sidst i 80'erne, der var det simpelthen tydeligt for alle, inklusive politikere og administratorer i EF og Fiskeriministeriet, at der måtte ske et eller andet. Så der indførte man støtte til simpelthen at få taget sin kutter ud af fiskeriet. Så ophugningsstøtte blev indført der fra slutningen af 80'erne.

Og i sådan en havn som Esbjerg, hvor der var rigtig mange andre erhvervs muligheder end fiskeriet... Husk på, at parallelt med at fiskeriet ryger ind i alle de her problemer og alt det her stormvejr, så opstår der jo en hel ny sektor i Esbjerg, som hedder olie- og gassektoren, offshoresektoren, hvor der er mange penge, og hvor det, man foretager sig, er lovligt, og hvor det, man kan til havs, det også er efterspurgt i hvert fald til en vis grad. Så unge mennesker, der gerne ville have sig en maritim karriere i Esbjerg fra 70'erne og fremefter, de går ikke ind i fiskeriet. De går ind i offshoresektoren eller noget helt fjerde. og det vil så sige, at på det tidspunkt, hvor der kommer de her muligheder for at få støtte til at få hugget sin kutter op og få taget sin kutter fuldstændig ud af fiskeriet, så får de dér midaldrende Esbjergkutterejere, som har fået dårlige nerver af alt det ulovlige fiskeri, så får de jo en chance for at komme ud af fiskeriet med skindet på næ-

sen. De ved godt, der er ikke nogen kinamands chance for, at der kommer en ung fisker, der gerne vil købe den her kutter, så de søger ophugning. Og Esbjergflåden, den lyseblå flåde, den forsvinder stort set fuldstændig i løbet af et årti.

Jacob: Og hvor går de så hen? Altså, det kan godt være, de får ophugningsstøtte fra deres skib, men går de lidt ældre så også ud i offshore, ligesom de unge gør?

Søren: Det er meget forskelligt. Altså, der bliver stiftet i et rederi, som skal servicere hele olie- og gassektoren, som hedder ESVAGT, Esbjerg Vagtskibsselskab. Og det bliver en fuldstændig umådelig stor succes, fordi for det første er det to Esbjergfiskere, Kent Kirk og Ole Andersen, og så en offshoremand, Henning Kruse, som stifter det. Og deres idé er sådan set, at der er så meget kompetence, der er så meget kendskab til Nordsøen blandt fiskerne i Esbjerg, at det er en måde at indsluse fiskere, som ikke længere har deres kuttere i noget, der stadigvæk har med deres ekspertise at gøre. Så der kommer rigtig mange dygtige fiskere og skippere over i ESVAGT.

Men ellers så kan man sige, at en fisker er efterspurgt mange steder, fordi han har en arbejdsmoral. Han kigger ikke på, om klokken er otte eller fire, eller hvad den er, for han ved, at når noget skal fikses, så skal det fikses. Så er det lige meget, hvad klokken er. Så de var sådan set efterspurgt mange steder, og de kunne alt muligt. Det er lidt ligesom en landmand, der har drevet sin egen gård i 20 år. Han kan sgu lidt af hvert. Han kan ikke kun malke køer. Han kan alt muligt. Så der var ikke den dér store massearbejdsløshed blandt fiskerne. Det var nok mere et spørgsmål om, at de folk, der havde været ansat i industrien - altså følgeerhvervene af fiskeindustrien lukkede jo samtidig med, at fiskeriet lukkede - de forsvandt ud af arbejdsmarkedet. De var nedslidte, og dem så man sådan set ikke i andre erhverv.

Jacob: Men for fiskerne og fiskerimiljøet er det her så ikke decideret sådan en tragisk forfaldshistorie - det er faktisk mere en historie om et erhverv, der ændrer sig.

Søren: Ja, man kan sige, at det er et erhverv, der ændrer sig. Og måske i virkeligheden er det også et samfund, der ændrer sig i retning af noget, som ikke længere passer til det erhverv, som det var i 60'erne. Den dér arbejdsmoral, det dér med, at man er ligeglad med, om man skal sove i gummitøj, og det siver ind i ens køje med fiskesaft, og det lugter ad helvede til, og det er man ligeglad med. Det er man altså ikke ligeglad med, når man kom op i 80'erne og 90'erne, fordi der har vi allesammen fået så høj en

levestandard, så de dér ekstra 5.000 kroner, man kan tjene ved at ligge ude og blive søsyg, det er ikke så attraktivt. Så man kan sige, at velfærdssamfundet stikker af i forhold til den fiskerkultur, som har drevet hele den her enorme kompetenceklynge, som jeg plejer at kalde det sådan lidt for sjov, frem. Altså, den løber panden mod en mur, og verden forandrer sig, og vi ender med en lidt vemodig, nostalgisk fornemmelse af, at verden stak af fra det fiskeri, som vi havde i Esbjerg. Og det er ikke nogen økonomisk katastrofe, fordi byen og havnens virksomheder har det fabelagtigt godt i dag med energivirksomheder. Men fiskeriet er ikke længere det, der driver nogen synderlig stor motor i Esbjerg.

Jacob: Og hvis man så spørger dem bagefter, disse fiskere, om de ændringer, der skete i 70'erne og 80'erne, hvad tænker de så om det? Kan de se fornuften i noget af det?

Søren: Jeg er ret sikker på, at de kan allesammen godt se, at der blev fisket for hårdt. Altså, der var nødt til at blive lavet nogle grænser for, hvor hårdt du kunne fiske på de dér fiskebestande, fordi der er jo, som jeg sagde, et loft for... Når du har så mange dygtige fiskere, så er der et loft for, hvor meget naturen kan bære. Det er lidt ligesom, når du går på jagt. Du kan heller ikke bare skyde alle edderfuglene i samme sæson, fordi der skal være nogle til at føre arten videre.

Det var mere måden, det skete på. Det er jo det der med, at det skete mest i form af studehandler nede i EF. Sådan kom man i hvert fald til at høre det, når man hørte i Radioavisen og fik oplyst i fiskeriets egne blade, hvad de var blevet enige om en sen natte-time nede i Bruxelles. Det dér med, at der ikke kunne komme nogen langsigtede planer og nogen, der ligesom respekterede fiskerne i forhold til alt det, de kunne, og ligesom lod dem komme ud af erhvervet med værdighed. Det dér med at skulle luske ud ad bagdøren som en semiforbryder, der er blevet både kørt ud på et sidespor og egentlig er ude af takt med tiden. Det var lidt uværdigt, tror jeg, de syntes.

Jacob: Men du sagde jo, der kom ophugningsstøtte, og der kom ESVAGT og alle de her muligheder for at komme videre. Men alligevel følte de, at de var blevet stemplet?

Søren: Ja, det gjorde de. Og jeg tror, der var mange, der syntes, at de kom ud af fiskeriet med... Altså, mange kom jo ud af fiskeriet med nul, fordi de fik ophugningsstøtte. Men dem, der ikke gjorde det, de kom måske ud med en gæld. Altså, jeg interviewede en fisker, som fortalte, at han kom over i ESVAGT, og det var han glad for, men de før-

ste 21 år, han var ansat i ESVAGT, der betalte han stadigvæk af på den gæld, han havde med ud af fiskeriet. Så det var jo ikke alle, for hvem det var et fiskereventyr. Det var faktisk kun en del af dem. Og det var også lidt tilfældigt, om man nu var i det ene eller det andet fiskeri, og om man nu havde været uheldig at have haft noget maskinskade lige der, hvor priserne dykkede så meget, så det var fuldstændig umuligt at have økonomi i sit fiskeri.

Da er var mange personskæbner i det her, som samlet giver et indtryk af, at bureaukraterne og politikerne kunne godt have gjort sig lidt mere umage for at lade fiskeriet omstrukturere sig med lidt mere respekt og lidt mere værdighed.

Jacob: Og nu står vi jo så i 2021, og fra næste år sker der så denne her temmelig betydningsfulde reduktion af torskekvoterne i Østersøen - også endnu en gang foranlediget af EU. Når du ser tilbage på det, vi oplevede, og du lige har beskrevet her, i Esbjerg i 70'erne og 80'erne og sammenligner med det, vi oplever i dag, hvor er parallellerne så der?

Søren: Altså, parallellerne er i hvert fald i forhold til, at det kommer pludseligt. Og det har altid været fiskernes store kritik af det politiske system. Det er, at de dér nedskæringer, de dér omkalfatringer af fiskeripolitikken kommer lige pludselig som en tyv om natten. Man ved godt, der er noget under opsejling. Man ved godt, at det her bliver grimt. Men at det bliver så grimt, at man skærer 88 procent af kvoten, så kan folk jo ikke leve af det mere. Der er så, kan man sige, i dag så få... Altså, modsat dér i 70'erne, så er fiskeriet jo blevet til et nicheerhverv i stort set alle dele af Danmark lige bortset fra nogle enkelte nordjyske fiskerihavne. Så man kan sige, det har ikke den samme gennemgribende betydning for de dér kystsamfund, fordi de fleste kystsamfund er i dag kun delvist eller kun lidt afhængige af fiskeriet. Men stadigvæk for de mennesker, som er i erhvervet i dag, er det jo en et kæmpe nederlag, at de ikke længere kan udnytte den faglige viden og det makkerskab og de fællesskaber og de investeringer, de har gjort, fordi de må ikke længere fange de fisk, som sådan set er målet for hele deres faglighed. Og det er fuldstændig parallelt med det, der skete i 80'erne, vil jeg sige.

Jacob: Kommer vi til at se nogle skæbner ligesom dengang?

Søren: Ja, det tror jeg da bestemt, vi gør. Det tror jeg da bestemt, vi gør. Altså, vi kan allerede nu høre, at fiskerne lyder meget, meget opgivende. Og jeg tror da, der er nogle

fiskeriforeningsformænd, der har haft skippere siddende på deres kontor med en tåre i øjenkrogen, fordi de ved godt, at der er ikke noget at gøre. Der er flere ting til det i dag, fordi i dag har vi så også især i Østersøen en i hvert fald blandt fiskerne udbredt opfattelse af, at især sæler - også skarver, men især gråsælebestanden, som er hård ved fiskebestanden. Altså, gråsæler er meget, meget mere talrige i dag, end de var for 30 år siden, og det vil sige, at man har fået en konkurrent i forhold til at udnytte fiskebestande, som man ikke rigtigt kan gøre noget ved, fordi gråsælen er fredet. Og det er sådan noget, hvor det kan godt være, at man rent videnskabeligt kan påpege, at det er kun relativt få procent af fiskebestanden, som skyldes gråsælen. Men det ændrer ikke så meget for fiskerne, fordi de er derude til hverdag, og de kan se, at hvis de har 100 torsk på en langline, jamen så ved 90 af dem har der lige været en gråsæl forbi og taget en bid. Så er de jo ligeglade med, hvad videnskaben siger om, at det er kun så og så mange procent, hvis man ser på hele Østersøen. Så igen, der er den dér gnidning mellem sagkundskaben og det levede liv ude på havet, som sgu aldrig nok helt kommer til at falde i hak med hinanden.

Jacob: Men er det så for meget sagt, at det her er begyndelsen til enden for fiskerierhvervet i Danmark, vi ser nu i 2022, eller er det at tegne det for dramatisk op?

Søren: Ja, jeg tror, det er for meget sagt at sige, at det er begyndelsen til enden for hele erhvervet, fordi der er stadigvæk rigtig god forretning i at sejle op og fiske i den nordlige Nordsø og i den nordlige del af Atlanterhavet for nogle af de større fartøjer, og der er stadigvæk rødspætter på Doggerbanke. Så på den måde er vi slet ikke der, hvor fiskeriet ikke er et lønsomt erhverv mere. Men vi har Brexit, og vi har alle mulige forskellige forhindringer i forhold til at kunne udføre et frit erhverv. Og når vi så kigger på de indre farvande, altså vi snakker Kattegat, og vi snakker Bælthavet og den vestlige Østersø, der kan jeg godt være bekymret for, om vi kan have erhvervsfiskere, som kan få et lønsomt erhverv ud af det.

En lille krølle på det er jo, at vi andre er vant til, at hver gang vi har lønforhandlinger, så stiger vi et eller andet med en 2-4-6 procent i løn. Vi vil gerne have en højere og højere levestandard. Hvis det skal overføres til en fisker, så er der kun ét sted, man kan hente det udkom. Det er jo i de vilde ressourcer, altså i den vilde fiskebestand. Og igen, jævnfør det jeg talte om tidligere: På et andet tidspunkt så rammer man jo panden mod loftet med den dér vilde fiskebestand. Når den så ovenikøbet går så meget ned og er i krise, som torskebestanden er nu i Østersøen, så kan du ikke beskæftige nogen i din fiskeri-

virksomhed, fordi de vil gerne have en løn, som svarer til det, de får, hvis man er elektriker inde i byen. Og det kan de ikke få, hvis der ikke er fisk at få, og så forsvinder de fra erhvervet.

Jacob: Og når vi andre står nede ved køledisken hos fiskehandleren og synes, at det er da godt nok grueligt, så høje de dér kilopriser er på fisk efterhånden, så er det altså ikke, fordi der sidder fiskere i den anden ende og virkelig skummer fløden her.

Søren: Nej. Det er så en helt anden historie. Det er, at hele markeds kæden er også præget af, at en rigtig, rigtig stor del af den pris, vi giver for fisken, den går i andre lommer end i fiskernes lommer.

Jacob: Men man kan jo så høre mere om historien, hvis I en dag på et tidspunkt laver en ny udstilling om de her konsekvenser for fiskerierhvervet og ligesom tager handsken op igen, Søren Byskov.

Søren: Ja, det er rigtigt. Der er nok af gribende og faktisk ganske underholdende historier i fiskerierhvervet. Så der bliver man aldrig tom for ideer til at lave udstillinger. Det er helt sikkert.

Jacob: Vi har fået nogle af de gribende historier i dag, og det skal du have tusind tak, fordi du var med her i Forløber, Søren Byskov, altså museumsinspektør ved Sydvestjyske Museum. Udsendelsen i dag var tilrettelagt af Nikolai Sørensen. Jeg hedder Jacob Frische. Tak, fordi I lyttede med.